

Hej,

kam gre ta svet?

Refleksije mladih in strokovnjakov o podnebnih spremembah, migracijah, enakosti spolov in razvojnem sodelovanju

Ženska,
človeška vrsta

Vpliv vere
na doseganje
enakosti
spolov

Podnebne
spremembe,
nevarnost za
človeštvo!

Izgnanstvo
in strah

Skupnosti,
ki znajo
vključevati vse,
so bogatejše

REAL UGANDA

Real Art

HILSON Art

Uvodnik

Forum za enakopraven razvoj deluje na področju vključujočega in vzdržnega globalnega razvoja, s poudarkom na enakosti spolov, migracijah in okoljskih vprašanjih, ki jih pri svojem delovanju medsebojno povezujemo.

Neenakosti na globalni ravni so v porastu, epidemija koronavirusa jih je brutalno izpostavila in še poglobila, zato je nujno potrebno nasloviti vprašanja nevzdržnega razvoja in krhanja že priborjenih človekovih pravic. Razvojno sodelovanje, humanitarna pomoč in globalno učenje so v pomoč pri tem, a hkrati je treba zvišati tudi podporo javnosti tem področjem ter zavedanje javnosti, predvsem mladih, da se svet vedno hitreje spreminja in žal ne le na bolje.

Ker do napredka in razvoja lahko pride le na podlagi povezovanja in usklajenega delovanja, smo k razmisleku o zgornjih področjih povabili mlade in strokovnjake iz Slovenije, Albanije in Ugande. Njihovi prispevki se osredotočajo na osebne izkušnje in kažejo realnost v teh treh državah ter drugod po svetu.

Kakšna je naša prihodnost? Kam gre ta svet? Zakaj še vedno neenaka obravnava žensk in moških? Zakaj delitev na nas in njih? Zakaj v primeru podnebnih katastrof ne pride do podobnih sprememb kot smo jim bili priča ob pojavu koronavirusa? Smo pripravljeni kaj storiti, da se naše življenje ne bo spremenilo v kaos? Se zavedamo nove realnosti?

Pa pogledjmo refleksije ...

Izdajatelj:

Forum za enakopraven razvoj, društvo

Urednica:

Darja Sekula Krstič

Oblikovanje:

Mroč d.o.o.

Tisk:

Salve d.o.o.

Ljubljana, december 2021

Knjižica je rezultat pilotnega projekta "Z refleksijami do pravične in enakopravne bodočnosti". Projekt "Za odprto, pravično in trajnostno Evropo v svetu - Projekt predsedovanja EU 2020-2022" (katerega del je pilotni projekt) sofinancirajo Evropska unija, Ministrstvo za javno upravo in Ministrstvo za zunanje zadeve, izvaja pa Platforma SLOGA. Stališča in mnenja v nobenem primeru ne odražajo stališča ali mnenja financerjev.

Avtorica:
dr. Eva Nastav

4 **Humanitarne krize in Covid-19: koliko bremen še lahko nesemo?**

Kako se počutimo, ko ljudje, hipotetično, ob vročini in soncu, na narporni poti, nosimo pretežek nahrbtnik? Vztrajamo, hodimo, nosimo breme, a na eni točki že pogledujemo okoli sebe in iščemo pomoč. In kaj se zgodi, ko nam nekdo na že pretežek nahrbtnik naloži še enega, s še večjo težo? Verjetno ga ni junaka, ki po določenem času ne bi obupal, še posebej, če se vročina krepi, pot se vije vedno bolj strmo, medtem ko so obeti za prihodnost še slabši.

Podobno, skladno z zgornjo prispodobo, se ta trenutek počuti 250 milijonov ljudi po vsem svetu, ki so se znašli v humanitarnih krizah različnih oblik in razsežnosti. Ob bremenu, ki jih prinašajo oboroženi spopadi, naravne nesreče in druge nesreče velikih razsežnosti, nosijo še »nahrbtnik« pandemije. In da bo prispodoba še realnejša, je vredno pojasniti, da je že osnovno breme iz leta v leto težje. Glede na pregled

humanitarnih potreb, ki ga vsakoletno pripravlja Pisarna Združenih narodov za koordinacijo humanitarnih zadev (UN OCHA), v letu 2021 humanitarno pomoč potrebuje vsak triintrideseti Zemljan. Slednje pomeni drastično povečanje v primerjavi z letom prej, ko je razmerje znašalo 1 proti 45.¹ To so ljudje, ki se nenadoma ali že več let, celo desetletij, nahajajo sredi humanitarne krize, brez dostopa do hrane in pitne vode, oblačil, higienskih pripomočkov in zdravil, strehe nad glavo. Pogosto tudi ljudje, ki se znajdejo v neposredni nevarnosti za lastno življenje. A ker je velika večina humanitarnih kriz v območjih z nižjim družbenim in gospodarskim razvojem (ibid), so potrebe prebivalstva še toliko večje.

Pandemija koronavirusne bolezni Covid-19 je še dodatno zarezala v težke razmere v humanitarnih krizah prizadetih ljudi. Uradni podatki Svetovne zdravstvene organizacije sicer kažejo, da sta od začetka epidemije po količini okuženih z virusom najbolj prizadeti Severna in Južna Amerika, čemur sledi Evropa, medtem ko jo je celotna afriška regija s skupno nekaj čez 6 milijonov primerov od začetka pandemije pravzaprav odnesla najbolje.² A že preprosti preračuni pokažejo, da je stopnja smrtnosti v državah z nižjim dohodkom in slabšimi, tudi varnostnimi razmerami pravzaprav veliko višja kot v stabilnih državah ter državah z višjimi higien-skimi standardi in urejenim zdravstvenim sistemom. Tako le-ta sega v Somaliji do 5,6 % glede na potrjene primere, v Siriji do 6,6 % in v Jemnu celo do 19 %.³ Slednje pravzaprav ni nepričakovano. Lažje je seveda nositi eno breme, ki ga prinaša pandemija, kot dve. Dva nahrbtnika hkrati. Čisto praktično to pomeni, da je težko skrbeti za razkuževanje rok, če ljudje nimajo niti dostopa do pitne vode, kaj šele vode, v kateri bi se lahko umili. Da je težko skrbeti za ohranjanje medsebojne razdalje, če nimajo strehe nad glavo in se v popolnoma nabitem begunskem kampu borijo za svojo posteljo. Ali če nimajo oblačil in morajo skrbeti, da si zagotovijo zaščitno masko za obraz.

A največje posledice pandemije so za ljudi, ki so se znašli v humanitarnih krizah, dolgoročne. V Somaliji, ki je bila nominalno pravzaprav v manjši meri prizadeta s količino okuženih in smrti zaradi Covid-19, se sekundarni učinki kažejo v vedno večjih

razpokah na področju prehranske varnosti, povečanju nasilja in slabši odpornosti ljudi na morebitne prihodnje krize.⁴ Vendar Somalija, žal, ni osamljen primer.

Ironično, z nastopom pandemije, a sicer tudi že prej, se razkorak med potrebami ljudi v humanitarnih krizah in pomočjo, ki jo slednji prejmejo, vedno bolj pogloblja. To pomeni, da se trpljenje ljudi povečuje, saj je potreb vedno več, medtem ko je sredstev, ne glede na to, da jih je prav tako iz leta v leto več, še vedno premalo. Že hiter pregled financiranja aktualnih humanitarnih pozivov agencij in skladov Organizacije združenih narodov in drugih humanitarnih organizacij pokaže, da bi bilo potrebno za naslovitev zgolj 171 milijonov ljudi (torej niti ne vseh, ki potrebujejo pomoč) potrebnih več kot 36 milijard USD (Global Humanitarian Overview 2021). Realnost je v zadnji četrtini leta precej kruta: na prste ene roke lahko preštejemo tiste krize, v katerih so mednarodne organizacije za svoje dejavnosti zagotavljanja nujne pomoči v letošnjem letu uspele pridobiti dve tretjini potrebnih sredstev. Tiste, nekoliko pozabljene krize ali dlje časa trajajoče krize, kot so Zimbabve, Haiti, Čad, so prejele 20 ali še manj odstotkov potrebnih sredstev. Možnosti, da se bodo sredstva drastično povišala v zadnjih nekaj mesecih letošnjega leta, pa je bore malo.

Težko je pravzaprav kazati s prstom, še posebej ob pričujoči pandemiji. Nikoli v zgodovini namreč niso bili ljudje pred takšno preizkušnjo, ko se v boju za lastno zdravje in druge dobrine, ki so pod vprašajem kot posledica korona krize, spoprijemajo tudi s potrebo pomagati tistim, ki so prizadeti še bolj. A naj bo prav to motivacija: dva nahrbtnika sta absolutno težja kot eden, predvsem pa je težo lažje prenašati ob podpori, večji solidarnosti in vlaganju v pripravljenost. Konec koncev nam je pandemija podala odlično lekcijo, da nikjer na svetu več ni zagotovila, da se stvari dogajajo daleč od nas in nas s tem ohranjajo varne. Brez kolektivnega napora in temeljite spremembe delovanja se nam kaj kmalu lahko zgodi, da bomo vsi prejeli še tretji nahrbtnik.

¹ Global Humanitarian Overview 2021. Dostopno na: <https://hum-insight.info/>.

² WHO Covid-19 dashboard. Dostopno na: <https://covid19.who.int/>.

³ John Hopkins, Covid-19 mortality analyses. Dostopno na: <https://coronavirus.jhu.edu/data/mortality>.

⁴ Braam in ostali. Lockdowns, lives and livelihoods: the impact of COVID-19 and public health responses to conflict affected populations - a remote qualitative study in Baidoa and Mogadishu, Somalia. Dostopno na: <https://conflictandhealth.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s13031-021-00382-5.pdf>.

Avtorica:
Katja Kumar

6 **Enakost spolov ter voda, sanitarna infrastruktura in higiena**

Zaradi podnebnih sprememb in z njimi povezanih naravnih katastrof, zaradi novih konfliktov, a tudi zaradi zdravstvenih kriz, kot je epidemija koronavirusne bolezni Covid-19, se vedno več ljudi znajde v izrednih razmerah in stiskah, zaradi katerih sta razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč še pomembnejša kot kadar koli prej. In čeprav so zaradi teh in drugih razlogov stiskam izpostavljeni vsi, so najbolj prizadete zaposlavljenе skupine, med njimi ženske, dekleta in deklice.

Zato je vključevanje spola ključnega pomena v razvojnem sodelovanju, in sicer v vseh fazah razvojnih projektov, programov ali politik, tudi ko le-ti ne naslavljajo enakosti spolov neposredno. Vključevanje spola je ključnega pomena tudi za doseganje vseh ciljev trajnostnega razvoja, v luči epidemije Covid-19 in podnebnih sprememb je še posebej

pomembno pri doseganju šestega trajnostnega cilja – vsem zagotoviti dostopnost in trajnostno upravljanje vodnih virov ter dostopnost sanitarij.

V Evropi si ne predstavljamo, da je lahko kdo doma brez vode ali brez ustrezne sanitarne infrastrukture. In vendar je bilo po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije in UNICEF-a leta 2019 skoraj 900.000 ljudi na svetu brez dostopa do pitne vode, več kot dve milijardi ljudi (oz. več kot 25 odstotkov svetovnega prebivalstva) ni imelo dostopa do ustreznih sanitarnih prostorov, medtem ko si okoli tri milijarde ljudi doma ni moglo umiti rok, se pravi poskrbeti za osnovno osebno higieno, saj niso imeli dostopa do ustrezne infrastrukture.⁵

Dostop do čiste vode, ustrezne sanitarne infrastrukture in pogojev za ohranjanje osebne higiena je ključnega pomena za ohranjanje dostojanstva vsake ženske, moškega, deklice in fantka. Kljub temu so ženske in dekleta zaradi neurejenih ali nedostopnih vodnih virov in sanitarij bolj obremenjene zaradi več razlogov – ženske imajo namreč tradicionalno glavno vlogo pri zagotavljanju in ohranjanju čiste vode in sanitarnih prostorov. Če je vodni vir oddaljen od doma ali vasi, so ženske

tiste, ki dnevno hodijo po vodo in na tej poti so izpostavljene nasilju, zaradi težkega tovora in drugih dejavnikov tudi zdravstvenim tveganjem.

Zaradi časa, ki ga namenijo prinašanju vode, ženske posledično nimajo časa za kmetovanje, pridelavo hrane ali iskanje druge oblike zaposlitve, zaradi česar so ekonomsko in finančno odvisne od svojih mož. Tudi deklice zaradi prinašanja vode velikokrat izostanejo od pouka, kar posledično vpliva na njihovo izobrazbo in zaposlitvene možnosti.

Za ženske in dekleta je tudi dostop do sanitarnih prostorov izredno pomemben. Brez dostopa do zaprtih in urejenih sanitarnih prostorov imajo ženske le ponoči možnost do zasebnosti pri opravljanju potreb in skrbi za osebno higieno na prostem, zaradi česar so izpostavljene fizičnemu in spolnemu nasilju, zdravstvenim težavam in psihičnemu pritisku. Številne deklice zaradi neurejenih in skupnih sanitarnih prostorov ter neurejenega dostopa do vode v šolah izostanejo od pouka v času menstruacije.

Razvojno sodelovanje na področju zagotavljanja dostopa do čiste vode in urejenih sanitarij je tako zelo pomembno za zagotavljanje dostojnega življenja vseh, predvsem žensk in deklet ter vpliva na doseganje enakosti spolov. Ko bodo voda in ustrezne sanitarne zagotovljene, bo imela ženska več časa zase in za svoj razvoj ali dodaten zaslužek, deklice bodo lahko redno obiskovale šolo, čistoča in posledično zdravje v družini se bosta izboljšala, prav tako izobrazba in dohodek. To vodi v ekonomsko in socialno opolnomočenje žensk in deklet, h krepitvi njihove vloge in doseganju enakosti spolov.

Čeprav razvojno sodelovanje na področju zagotavljanja dostopa do čiste vode in urejenih sanitarij tako pozitivno vpliva na enakost spolov, je pomembno, da že med načrtovanjem in pred začetkom izvajanja razvojnih projektov upoštevamo izkušnje in potrebe tako žensk kot moških, z njimi razmislimo o njihovih vlogah in odgovornostih ter kako bo posamezna intervencija vplivala nanje. Le na tak način bomo namreč zagotovili, da bodo rezultati projekta koristni za vse ter da jih bodo sprejeli in podprli vsi, tako moški kot ženske.

Avtorica:

Avtorica: Nina Amuš

8 **Skupnosti, ki znajo vključevati vse, so bogatejše**

Preseliš se iz enega na drug konec Slovenije.

V srednjo šolo hodiš v drugo mesto, morda tam čez teden tudi živiš.

Ker sta se starša ločila, prebivaš v dveh krajih.

Kaj je najpomembnejše, ko si želiš ustvarjati kraj, kjer se počutiš doma? To, da pripadaš. To, da imaš okrog sebe ljudi, s katerimi se družiš, da z njimi gradiš prijateljstva. Da govoriš isti jezik.

Včasih so te stvari preproste. Si komunikativen človek, zlahka najdeš družbo. Morda prek športa, glasbe. Tvoja selitev se je zgodila v isti pokrajini. Vendar je včasih ustvarjanje priložnosti za sklepanje osebnih vezi težje. Ker v novem kraju govorijo dialekt, ki ga težko razumeš. Morda si se preselil/a v drugo državo, kjer ljudje ne obvladajo angleščine in ti znaš le nekaj osnovnih fraz: Dober dan! Kako si? Dobro. Zato je

pomembno, da vsak dan delujemo tako, da v svoja življenja vključujemo, povabimo, sprejmemo druge ljudi. Morda se nam zaradi tega izboljša karma ali se česa naučimo. Morda nam bo človek, s katerim smo enkrat poklepetali, drugič pomagal v stiski. Če vsak od nas gradi povezano skupnost, je življenje v njej boljše in bogatejše.

Mladinski centri pogosto skrbijo za povezane skupnosti. Organizirajo priložnosti, kjer se lahko srečujete različni mladi in se nenehno učite. Mislim, da je to zelo pomembno, saj se naše družbe nenehno spreminjajo, ljudje se selimo, zato moramo zagotavljati takšne skupnosti, ki bodo imele odprte roke in ki bodo poskrbele, da se vsi ljudje v njih dobro počutijo. Vendar je treba poskrbeti za celotne skupnosti, za ljudi vseh mladosti, saj so skupnosti, v katerih živimo, prepletene. Povezujemo jih ljudje, zgodbe, ki jih pišemo, podjetja, ki nam dajejo delo, institucije, ki podpirajo življenje z različnimi nalogami. Vendar to še ni vse, našela sem zgolj izstopajoče niti v tem prepletu. Vključevanje ljudi v skupnost tako ne more biti le naloga dveh – ljudi iz ene skupnosti in ene institucije, ampak vseh.

V naši organizaciji, Zavodu Tri, skušamo skrbeti za sodelovanje nevladnih organizacij, šol, vrtcev, občine, podjetij, zdravstvenega doma, centra za socialno delo in skupnosti žensk, ki so se na Loško preselile v zadnjem času. Zakaj je to pomembno? Ugotovile smo namreč, da prek šol in njihovih strokovnih sodelavk najlažje začnemo komunikacijo z ženskami, ki so lahko tudi mame otrok v šoli ali vrtcu. Učiteljice in učitelji v šolah so na takšen način podprti za šolsko delo. Vpletli smo Občino Škofja Loka, saj smo z njeno podporo ustanovili Svet za vključevanje, kjer se srečujemo predstavnice in predstavniki različnih institucij, priseljenske skupnosti in rešujemo izzive, si izmenjujemo dobre prakse, se naučimo novih stvari. Zanima nas tudi, kako in kje se lahko zaposlijo ljudje, ki imajo dovoljenje za začasno bivanje. Vemo, da je delo pomembno za človekovo dostojanstvo, da se prek dela lahko samouresničimo in tako prispevamo k svoji ožji (družinski) in širši skupnosti. Zato vpletamo zavod za zaposlovanje, upravno enoto. Zdravje in socialno stanje ljudi sta še dve pomembni vrednoti človekovega bivanja, zato smo povezani tako z zdravstvenim domom kot tudi s

centrom za socialno delo. Zato vključevanje pomeni prepletanje in ustvarjanje močnega družbenega tkiva, kjer nihče ne ostane zadaj.

Za svoja prizadevanja in prizadevanja Zavoda Tri imam še en razlog. Zdi se mi, da ljudje ne bomo mogli živeti prav dolgo, če bomo vztrajali pri takšnem načinu, ki spodbuja razkroj skupnosti, potrošništvo, individualizem ... Sama želim živeti v skupnosti, kjer se ljudje dobro počutijo. Ne želim zgolj čemeti v stanovanju, v strahu, da se bo zunaj na ulici vsak hip nekdo stepel zaradi sistemskih nesporazumov, strahov, osamljenosti, revščine in podobnih težav, ki vsakodnevno pestijo ljudi v razkrojenih, individualiziranih družbah.

Ker je to tek na dolge proge ter včasih sestanovanje in tečaji kot takšni ne prinesejo vidnejših rezultatov ali sprememb, pri nas izvajamo tudi akcije, ki bi včasih (in kje še vedno) veljale za vandalizem. V Škofji Loki z volno grafitiramo. Lani smo kljub epidemiji in vsem zaprtjem ustvarile večjezične grafite v sodelovanju z vrtcem Škofja Loka. V različnih jezikih, makedonščini, srbsčini, slovenščini smo ročno izvezle grafite in jih obesile na ograjo okoli vrtca. V vrtcu so grafite nato prevedli in jih dali na lesene deščice, tako da sedaj visijo na ograji in jih lahko vsak prebere. Zelo pomembno se nam zdi, da se tudi na zunaj vidi raznolikost naše družbe. Na tak način skupnosti sporočamo, da smo vsi njen del, da ne obstajajo pojmi, kot so večvrednost, manjvrednost, ne maramo niti besed integracija in prilagajanje, ker verjamemo, da se v vključujoči družbi vsi spreminjamo, ko srečujemo drug drugega. Če se mora prilagoditi, torej podrediti le en del populacije, to ni več zanimivo, saj so srečanja z drugačnostjo priložnost za učenje.

Vseživljenjsko učenje, enakopravnost spolov, globalno učenje, bla, bla, bla. Ja, te besede so lahko brez veze. In daleč od tega, da bi kaj spreminjale in pomenile. Ampak, če pomislimo, da lahko vsak dan naredimo kaj, da se sošolec ali sošolka bolje počutita, da smo prijazni do medicinske sestre, da morda lahko organiziramo piknik za vse sosede, potem te besede lahko dobijo zalet in se ne ustavljajo, dokler se ne udejanjijo.

Grožnja planetu

Naš planet je ogrožen!

In to se dogaja pred našimi očmi. Živimo v težkih časih. Čeprav se zavedamo, kaj se odvija pred našimi očmi, naše navade in ideje ostajajo nespremenjene, in prav to nas bo pripeljalo do podnebne katastrofe, ki bo porušila številne ekosisteme.

Nove tehnologije in odkritja nam ponujajo koristi, ki omogočajo napredek, a vzporedno s tem uničujemo vse, kar nas obdaja. Zamisliti se moramo, koliko let je že preteklo, ko nismo ukrenili ničesar, in koliko jih je še pred nami, dokler bivanje na našem planetu ne bo več znosno. Zakaj opozarjamo na to?

Ker do teh sprememb prihaja z razlogom in ta razlog je naše zlorabljanje narave, ki iz leta v leto pelje do slabšanja podnebja, vendar se obnašamo, kot da je vse v najlepšem redu. Naše igrakanje z naravo je pripeljalo do grozovitih posledic, med drugim

na stotine ljudi umira zaradi lakote,

na stotine ljudi umira zaradi onesnaženosti zraka,

ozonska plast se vse bolj tanjša.

Učinek tople grede pomembno prispeva k podnebnim spremembam in nekaj je treba ukreniti. Zakaj? Ker tudi najmanjše zavedanje resnosti stanja lahko reši življenje.

Podnebne spremembe in višanje temperatur bodo povzročale suše, kar bo zmanjšalo proizvodnjo hrane in povzročilo 50–90-odstotno rast cene hrane. Tovrstnih rezultatov okoljskih študij ne moremo zanikati. Tudi raven ogljikovega dioksida se je povečala za 30 %. Zaradi obsega so te spremembe zelo alarmantne. Vpliv človeka je več kot jasen in narava je tista, ki nosi posledice našega delovanja.

Narava je tista, ki izginja s tem, ko omogoča življenje.

Pustite ji dihati, tako kot dihamo tudi mi.

LJUDJE, prihodnost sveta je v vaših rokah.

Ljubite in spoštujte naravo.

Podnebne spremembe vplivajo na vse države sveta, tudi Albanija ni izključena iz tega globalnega problema, ki postaja iz leta v leto hujši. Podnebne spremembe v Albaniji so pritegnile zanimanje opazovalcev v poznih 90. letih prejšnjega stoletja. Opaznejše so postale pozimi leta 1997, saj se od takrat njihov vpliv bolj čuti. V preteklih letih smo opazili številne spremembe in upamo, da bo tudi človeška rasa razumela resnost problema in se naučila kaj iz preteklih napak, predno bo prepozno.

Če bi le lahko vzeli pretekle dogodke kot znak, da se svet spreminja.

Da je potrebno ukrepanje.

V preteklih letih smo spoznali pomembnost drug drugega, kot nikoli prej.

Ljubezen nima cene.

Naš planet si želi zaceliti rane, ki smo mu jih zadali.

Situacija je alarmantna in upamo, da bo človečnost v ljudeh tista, ki jih bo spodbudila k boljši skrbi za naš planet.

Ta bo omogočala boljše življenje za vse nas.

Ljudje, morda pihamo zadnjo svečko.

AD FUTURUM

Avtorica: Maca Jogan

*Ves sajast, s težkim svincem odet,
kot da je bil v stroju spočet,
je prišel nekega smogastega jutra
v ta urejeni sodobni svet.*

*Ob rojstvu niti jokal ni,
ker je bilo tako malo ljudi,
a stroji ga ne bi tolažili.
Zato se je brž prižehl k materi
in pesticidno mleko tople dojke
ves zbežan jel hlatasti.*

*Tako je rasel, začel hoditi
in kmalu prve besede mami govoriti:
»A, i, avion leti, sonca ni, ni...«
Mati pa je z grozo štela dni,
ki jih ob rakasti tvorbi v glavi
lahko še s sinom preživi.*

*Namesto matere po njeni smrti
otrok natančen avtomat dobi,
ki mu vsak večer, predno zaspi,
na tiho odžebra pravljice tri.*

*V prvi pravljici se sin ove,
da so nekoč po rekah plavale ribice,
da so v trstikah skrivale se račkice,
potem pa so jih zastupili ljudje
in tisti čas je preč za vse.*

*V drugi pravljici presenečen spozna,
da so bila nekdanj drevesa zelena vsa,
kasneje so neke pomladi še pognala cvet,
a rdečih sadov več niso imela
in so v čadastem hladu počasi ovenela.*

*V tretji pravljici se mu razkrije,
kako preprosto iz človeka robot prikljije:
z žveplastim srcem ves čuden, dolg in slok
v svetlečo in mrzlo kovino opet,
ter z motnimi očmi ves slep.*

*Ko mrzli avtomat pravljice konča,
prav hitro otroku še tole zdrdra:
»To ti je racionalni svet,
bodi srečen, da si bil
prav v tej dobi spočet!
Zdaj pa hitro in mirno spi,
dokler te moja ročica ne prebudi!«*

VSE PROTI IZUMRTJU

Avtor: Pacifique Bush

*Medtem, ko pandemija bdi nad nami,
so mladi besni, stradajo, mečejo
več odpadkov na tla, ne varčujejo vode. Ne
smemo ignorirati, da je to naša odgovornost.*

*Med pandemijo, nobenega ponudnika.
Uživajo v krčenju gozda, da
ustavijo lakoto. Ne ščitimo tistega,
kar nam je narava zaupala.
To je kruto.
Moramo biti pametnejši.*

*Le človek je tisti, ki ima moč
ustaviti prekomerno potrošnjo.
Le človeška bitja lahko ustavijo svoje
nekoristno delovanje, čeprav je to
naporno.*

*Medtem ko tovarne prekomerno proizvajajo
nove prenosnike in pekače,
viri usihajo,
zrak, voda in zemlja so oškodovani, uganke
vzklijejo.*

*Medtem ko se zemlja jezi,
se segreva,
dnevi postanejo potni.
Moramo ukrepati, vse srbi.
Moramo preprečiti to katastrofo.
Ne smemo izgubiti te igre, to zmoremo.
Imamo samo en planet, je Zemlja, ne Jupiter.*

*Vsi se morajo zavesti lastnih dejanj.
Ker gre za našo prihodnost.
Moramo omejiti naš vpliv.*

*Svet je padel.
Trebja odstraniti napako.
Kdo bo vodil z zgledom?
V roke vzamem svoje najlepše pero.
Leve spravim nazaj v njihov brlog.
In rečem ne izumrtju.*

Avtorica:
Ana Kalin

Kaj pa podnebne spremembe?

Kmalu bosta minili dve leti, odkar koronavirusna bolezen Covid-19 dikтира našemu vsakdanjiku. Sprva smo več tednov ali mesecev, odvisno od države, obstali doma. Spremenili smo nakupovalne in prehranjevalne navade. Nehali smo potovati. Se družiti. Potem je prišlo prvo poletje in za njim še drugo, ko smo se poskusili vrniti v stare trnice, a se ni zares izšlo. Prešli smo na šolanje in delo od doma. Čez noč smo zbrali donatorska sredstva za razvoj cepiv proti virusu.

Zdaj je sezona kakijev. Letos jih je zrastle zelo malo. Pa tudi češenj, breskev, marelic in fig. Pomanjkanje padavin in visoke temperature so močno prizadeli poljščine in vrtnine. Toda ne le letos; že površno brskanje na spletu pokaže povezavo med besedami »suša« in »prizadela pridelek« za več zaporednih preteklih let. Slovenija se namreč segreva hitreje kot svetovno povprečje. Vendar tudi temu ne kaže najbolje. Med drugim so nas na to opozorili goreči Balkan in rekordne temperature na jugu Evrope letos poleti, ki so dosegale skoraj 50 stopinj Celzija.

Znanstveniki Medvladnega panela za podnebne spremembe so v do sedaj najobširnejšem poročilu o stanju planeta in podnebnih spremembah prav sredi sušnega poletja 2021 pokazali rdeči karton človeštvu, medtem ko je besedno zvezo podnebne spremembe počasi začel izpodrivati termin podnebni kaos. Obstaja možnost, da nam grozijo katastrofalne ali celo nepovratne posledice za naš planet.

Zakaj v primeru podnebnih katastrof, ki znajo naše življenje kaj kmalu spremeniti v popolni kaos, ne pride do podobnih sprememb, kot smo jim bili priča ob pojavu novega virusa, ki povzroča bolezen Covid-19? Zakaj mediji ne poročajo vsako uro o vplivu podnebnih sprememb na naše življenje in o petih milijonih ljudi, ki po najnovejši raziskavi univerz v Avstraliji in na Kitajskem letno umrejo zaradi posledic podnebnih sprememb? Danes, kaj šele, ko se bodo temperature vztrajno dvigovale! Kaj se mora zgoditi, da bomo vsak pri sebi spremenili škodljive navade in še pomembneje, od odločevalcev zahtevali, da okolje postavijo v prvi plan, pred gospodarskimi interesi in gospodarsko rastjo?

Bo takrat že prepozno?

Avtorji:
mladi v Korci

Zmanjkuje nam časa

GLOBALNO SEGREVANJE

Avtorica: Maria Mano

*Nature nature on the world
Were you fine or you were worth
Cause today you feel bad
Nature nature sorry about that*

*Nature nature tell me why
All the water keeps it dry
Stop the time do it quick
Its our planet full of 🤢🌀🌀*

*Nature nature listen to me
I hope we stop from cutting your tree
I hope we stop wasting the water
I hope we help you feeling calmer*

APOKALIPTIČNI JEZDECI

Avtorica: Maca Jogan

*Prvi divji jezdec
z avionom nadzvočne hitrosti drvi
in pod nebom, kjer leti,
povsod črni duh smrti pusti.*

*Drugi kruti jezdec
na ribi z živimi srebrom brzi
in ob obalah, kjer hiti,
povsod črni duh smrti pusti.*

*Tretji grozljivi jezdec
se z najpopolnejšim avtom podi
in na vedno preozki cesti
povsod črni duh smrti pusti.*

*Četrti skeletni jezdec
na krilih stoglavega zmaja sedi
in kjer pade kaplja njegove krvi,
povsod črni duh smrti pusti.*

*Križarijo, peneče se podijo,
mehkobo živo pod seboj drobijo;
in ko odjezdijo v daljo novo,
za sabo puščajo le kamen,
puščobo in smrt kot zasnovo.*

Svetovna opustitev premoga je prepoznana kot ključna za doseganje globalno dogovorjenih podnebnih ciljev, vključno z omejevanjem globalnega segrevanja na 1,5 stopinje Celzija.

Britanski gostitelji COP26 so v objavi izpostavili, da se 190 držav in organizacij zavezuje, da se bodo odrekle premogu.

Podnebne spremembe so vidne povsod in nas vse bolj prizadenejo. Kot mladinski voditelji smo del projekta, ki je povezan s podnebnimi spremembami, zato smo se odločili povzdigniti svoj glas proti temu, kar vidimo, da se dogaja okoli nas, in upamo, da lahko s svojim glasom naredimo majhno spremembo. Velike stvari se začnejo z majhnimi spremembami, zato jo naredimo skupaj!

14 **Neenakost v prehrani**

Iz naslova bi lahko razumeli, da bom pisala o tem, da ne želimo enake hrane vsak dan, da želimo raznovrstnost. A pišem o drugačni neenakosti, o tem, kako neenak je položaj ljudi po svetu glede hrane.

V skladu s Splošno deklaracijo človekovih pravic ima vsakdo pravico do življenjske ravni, ki njemu in njegovi družini omogoča zdravje in blaginjo, vključno s hrano. A kljub temu živimo v svetu s skrb vzbujajočo stopnjo podhranjenosti, v katerem je hrana neenakomerno porazdeljena, medtem ko na varnost preskrbe s hrano vplivajo vzorci družbeno-gospodarskega razvoja, mednarodna trgovina ter razpoložljivost in prilaščanje naravnih virov.

Poznate tisti stavek: »Nič nimamo za jesti.«, ko nekdo odpre hladilnik in ne ve, kaj bi vzel iz njega? Zanj je prazen, čeprav je morda skoraj poln. Ali vprašanja, ki si jih zastavljamo, preprosto, ker si jih lahko in imamo na srečo privilegij možnosti izbire: »Bomo uporabili morsko ali himalajsko sol?«, »Je boljša bela ali pirina moka?«, »Bi danes lososa ali postrv?« Vsak dan izbiramo sestavine, iščemo recepte za nove jedi, stremimo k raznovrstnosti jedilnika.

Tudi sama uživam v hrani, najbrž kar preveč. Rada izbiram, rada si privoščim kakovostno hrano, rada se sprehodim po maminem vrtu in nabeream svežo zelenjavo ali pri bližnjih kmetih kupim najboljša jajca in meso. A zelo dobro vem, da medtem, ko izbiram, kaj bi imela danes na krožniku, veliko ljudi nima tega razkošja izbire. In tega bi se morali zavedati prav vsi. Milijoni ljudi po svetu so lačni ali na robu lakote, medtem ko milijoni ljudi strmimo v polne hladilnike in menda nimamo nič za jesti.

Raziskave v Sloveniji kažejo, da je zaradi pandemije koronavirusne bolezni Covid-19 o dodatno pridobljeni telesni teži poročalo skoraj 27 % anketiranih odraslih. Tudi pri otrocih se je v tem času delež otrok z debelostjo povečal za več kot 20 %. Vzroki za pridobivanje telesne teže so različni, a najpogostejši sta uživanje sladkih, mastnih in slanih prigrizkov ter nenadzorovano uživanje hrane. Seveda, življenje, kot smo ga bili vajeni, se je spremenilo in nekateri so se na to odzvali z uživanjem še večje količine hrane, tudi povsem nezdrave. Na drugi strani so prenekateri zaradi novih razmer ostali ob še bolj praznih krožnikih in še bolj enovrstni prehrani. Neenakost pri prehrani se je še poglobila (hkrati s številnimi drugimi).

Od začetka pandemije koronavirusne bolezni Covid-19 ranljive skupnosti po vsem svetu pošiljajo jasno, nujno in ponavljajoče se sporočilo, da jih lakota lahko ubije pred koronavirusom. Smrt zaradi lakote prehiteva virus.

Neprekinjeni konflikti, gospodarske motnje, ki jih je povzročila pandemija, in naraščajoče podnebne krize so poglobile revščino in mili-

jone ljudi spravile v skrajno ravne prehranske negotovosti, na rob lakote. Za lakoto v 21. stoletju ni prostora ali opravičila. Ustaviti je treba konflikte, ukrepati v zvezi s podnebnimi spremembami, podpirati lokalno pridelavo, manjše kmete. Le s tovrstnimi ukrepi in s financiranjem programov, ki podpirajo te ukrepe, lahko prispevamo k odpravi lakote.

Eden od sedemnajstih ciljev trajnostnega razvoja, ki jih bo treba doseči do leta 2030 in jih bodo morale uresničiti vse države sveta, je prav odprava lakote. Nam bo uspelo? Številni, a še vedno premalo številni, programi razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči pripomorejo k premikom, ki bodo morda nekoč odpravili lakoto. Naj raje zaključim v bolj optimističnem duhu – lakoto bomo skupaj odpravili in pika!

Avtor:
Aldo Ceko

Podnebne spremembe, nevarnost za človeštvo!

Ste se kdaj vprašali, zakaj se vse spreminja in zakaj se je porušila harmonija odnosov med človekom in naravo?

Vsekakor DA.

Vsi se zavedamo, da smo ljudje največja nevarnost sebi. Prav mi z namernimi ali nenamernimi dejanji z lastnimi rokami uničujemo vse, kar je ustvarila narava. Učinek teh dejanj povzroča tudi eno izmed največjih težav stoletja, podnebne spremembe.

Po poročilih najpomembnejših svetovnih organizacij za ohranjanje naravne raznolikosti naj bi bile podnebne spremembe tako močne, da bodo njihove posledice, zlasti za človeštvo, usodne.

Podobno kot drugje po svetu tudi v Albaniji podnebne spremembe ves čas opozarjajo nase.

V zadnjih dvajsetih letih letni časi izgubljajo podnebne značilnosti. Zime so postale milejše in krajše, medtem ko poletja postajajo vse bolj vroča in daljša na račun pomladi in jeseni, ki izginjata. A to je le vidni del. Za njim se skrivajo najhujše posledice, kot so propadi ekosistemov, pomanjkanje hrane, vode, zdravstvene težave itd.

Ali se sploh kdo trudi preprečiti to grožnjo?

V Albaniji se izvajajo minimalistični projekti za preprečevanje sprememb, ki očitno niso zadostni, saj nimajo podpore prebivalstva. Potrebujemo pomoč različnih, večjih organizacij in projektov, umanjkanje katerih čutimo že dolgo časa.

Toda kaj je še treba narediti?

To je vprašanje, ki si ga mora zastaviti vsak od nas. Ker spremembe prihajajo od nas samih, naložba v našo prihodnost, v bolj zdravo in varnejšo prihodnost prihaja od nas. Zato se moramo vsi potruditi, da nadzorujemo svoja dejanja. Poskušajmo biti previdni.

Odločno kričimo: »ČUVAJMO SVOJO ZEMLJO, ZA SVOJO PRIHODNOST!«

Skrbna sedanjost danes za varno prihodnost jutri!

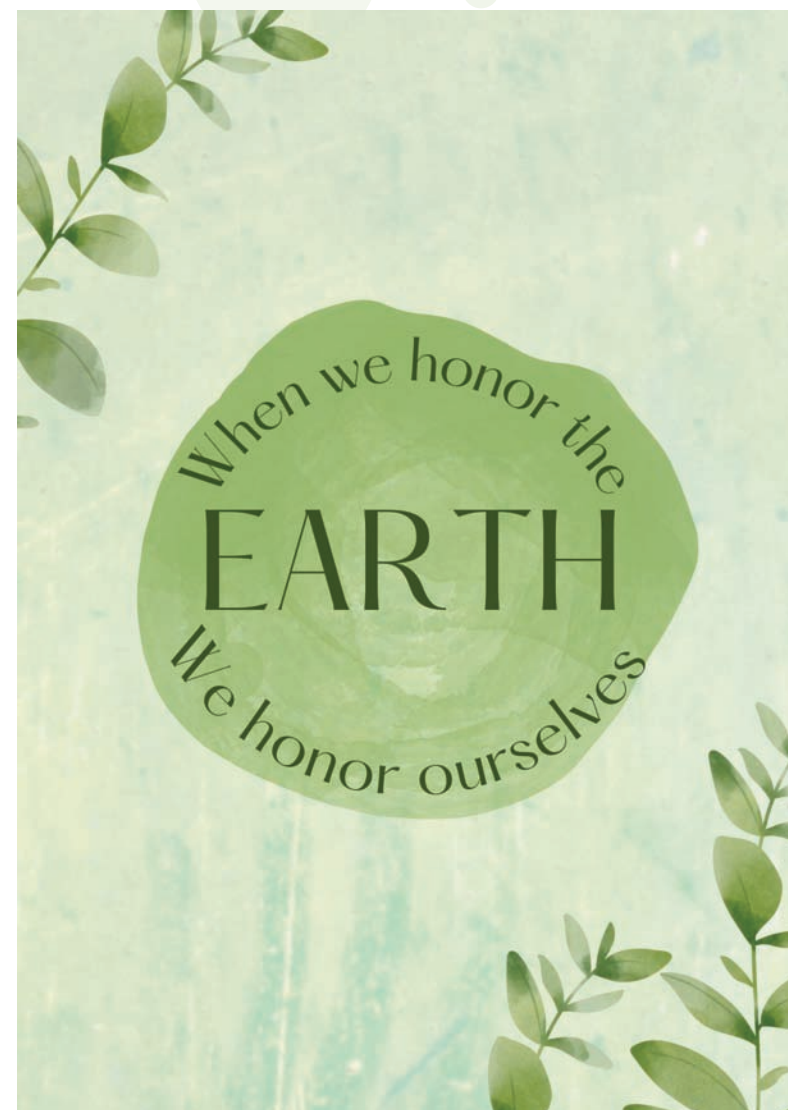
KRAŠKI MEMENTO MORI

Avtorica: Maca Jogan

*Trava, travica zelena,
na golfišču zastrupljena.*

*Voda, vodica strupena,
v nedra Krasa izcejena.*

*Trave, ribice, ljudje,
vse umira, to se ve.*

Avtorji: mladi v Korci

Prehrana nosečnic in mater

V številnih delih sveta je prehransko stanje žensk nesprijemljivo slabo. Zaradi humanitarnih kriz, za katere je pogosto značilen omejen dostop do hranljive in cenovno dostopne hrane, ter čiste, pitne vode, so milijoni otrok in žensk podhranjeni, kar ogroža njihovo preživetje, rast in razvoj.

Preveč žensk – zlasti mladih deklet in tistih, ki so že sicer prehransko ogrožene – nima pogojev za ustrezno prehrano med nosečnostjo, predvsem v državah z nizkimi in srednjimi dohodki. Za to obstajajo

različni razlogi, zlasti dosegljivost hrane in njena cenovna dostopnost, neenakost spolov ter družbene in kulturne norme, ki lahko omejujejo sposobnost žensk pri odločanju o njihovi prehrani in negi.

Moški ima večinoma prednost pri vrsti in količini hrane, medtem ko je ženska kljub nosečnosti dostikrat prva v družini, ki si odtrga od ust, namesto da bi sebi in otroku zagotavljala potrebna hranila.

Ženske imajo različne prehranske potrebe pred in med nosečnostjo ter med dojenjem, ko je prehranska ranljivost največja. Pred nosečnostjo potrebujejo hranljivo in varno prehrano, da vzpostavijo zadostne zaloge za nosečnost, medtem ko se med nosečnostjo in dojenjem povečajo potrebe po energiji in hranilih. Zagotavljanje zdrave prehrane žensk in ustreznih storitev ter oskrbe je bistveno za preživetje in dobro počutje mater in njihovih otrok. Ženska prehrana v številnih državah ne vsebuje ali vsebuje zelo omejene količine sadja, zelenjave, mlečnih izdelkov, rib in mesa, kar med nosečnostjo in dojenjem ženskam otežuje, da bi napolnile hranilne zaloge in zadovoljile dodatne prehranske potrebe.

Neustrezna prehrana je nevarna za zdravje mater, lahko povzroči tudi kritične zdravstvene težave pri dojenčku. Med nosečnostjo lahko slaba prehrana s pomanjkanjem ključnih hranil povzroči anemijo, preeklampsijo, krvavitve in smrt pri materah. Prav tako lahko slaba prehrana privede do mrtvorojenosti, nizke porodne teže, nerazvitosti in razvojnih zamud pri otrocih. Vsako leto se na primer rodi približno 20 milijonov dojenčkov s prenizko težo, 15 milijonov se jih prezgodaj.

Že pred pandemijo koronavirusne bolezni Covid-19 svet ni bil na poti, da bi dosegel cilj 2 trajnostnega razvoja Odpraviti lakoto in vse oblike podhranjenosti do leta 2030. Pandemija in s tem povezana svetovna gospodarska recesija sta povzročili hudo nazadovanje že tako nezadostnega napredka pri doseganju globalnih prehranskih ciljev, določenih za leto 2025 glede zaostanka v telesnem razvoju in hiranja pri otrocih do petega leta starosti

ter upoštevanja prehranskih potreb mladostnic, nosečnic in doječih žensk.

Projekcije predvidevajo dodatna 2 milijona nosečnic s katero koli obliko anemije v 118 državah v letih 2020–2021 (optimistična projekcija ocenjuje 1 milijon nosečnic, medtem ko jih pesimistična ocenjuje kar 4,8 milijona). Poleg tega se bo ženskam z nizkim indeksom telesne mase v letih 2020–2022 rodilo 2,1 milijona otrok (optimistična projekcija ocenjuje 1,4 milijona in pesimistična 3 milijona).

Odziv prenekaterih držav na pandemijo koronavirusne bolezni Covid-19, predvsem v državah v razvoju, je negativno vplival na zdravje mater, otrok in novorojenčkov, pri čemer je prišlo do povečanja pri zapletih v nosečnosti ter pri plodu in dojenčkih, verjetno zaradi zapoznelega iskanja oskrbe. Zmanjšano obiskovanje klinik za cepljenje pušča množico dojenčkov nezaščiten, kar vpliva na vse bolezni, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem.

Prihodnji odzivi na pandemijo morajo upoštevati učinke omejitev gibanja in dostop do preventivnih storitev za zaščito zdravja mater in otrok. Prav tako morajo biti dejavnosti držav in nevladnih organizacij, ki delajo na področju enakosti spolov, opolnomočenja žensk in zmanjševanja revščine, usmerjene v preventivne ukrepe, ozaveščanje žensk in moških o pomenu ustrezne prehrane za nosečnice in doječe matere ter nasploh o pomenu zagotavljanja zdravja žensk. Ne smemo zanemariti, da poleg siceršnjih nalog, ki jih ima ženska, v času kriz nanjo pade še več skrbstvenih obveznosti, kar jo psihično in fizično izčrpa, medtem ko moški dostikrat ne odigrajo svoje podporne vloge, tudi zato, ker se ne zavedajo vseh negativnih posledic preobremenjenosti ženske.

Avtor:
Boling Ntahir

Prispevek humanitarne pomoči – begunska perspektiva

Pregovor drži v različnih primerih, še posebej, če pomislim na vlogo mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči. Večina odličnih programov, ki jih izvajajo lokalne humanitarne organizacije, se začne z idejo, vendar imajo le redke organizacije v realnosti tudi sredstva,

da bi lahko uresničile svoje ideje. Cilj tovrstnih programov je pomagati določeni ciljni skupini, vendar je brez podpore zelo težko doseči velike spremembe. A ob zagotavljanju finančne podpore je pomembno poudariti, da ta ne bi smela zatirati ustvarjalnosti in neodvisnosti organizacij, temveč olajšati izvedbo njihovih programov.

S humanitarnim delom se ukvarjam že 18 let. V Ugando sem prišel kot begunec leta 2000 in leta 2008 ustanovil organizacijo Hope of Children and Women Victims of Violence

(HOCW). Uganda gosti eno izmed največjih begunskih populacij na svetu, ki po podatkih iz februarja 2020 presega 1,4 milijona beguncev.

HOCW je bila ena od štirih organizacij, ki so leta 2016 ustanovile Refugee Led Network. V mrežo je vključenih več kot 28 organizacij, ki jih vodijo begunci, ki jih združuje želja po zagotavljanju potreb, pravic in programov za begunce.

25. in 26. junija 2018 se je 72 predstavnikov beguncev iz 27 držav vsega sveta zbralo na prvem svetovnem vrhu beguncev, imenovanem Global Summit of Refugees (GSR), ki je potekal v Ženevi. Z namenom posvetovanja in pogajanja ga je sklicalo osem organizacij pod vodstvom beguncev, in sicer: Network for Refugee Voices (NRV), Australian National Committee on Refugee Women (AN-CORW), Network for Colombian Victims for Peace in Latin America and the Caribbean (REVICPAZ-LAC), New Zealand National Refugee Association, Asia Pacific Network of Refugees, Refugee Led Organizations Network (Uganda) in Syrian Youth Volunteers (Nizozemska).

Dogodek se je zapisal v zgodovino, saj je prvič združil predstavnike prisilno razseljenega prebivalstva z vsega sveta z namenom razpravljanja, načrtovanja in kritičnega analiziranja vprašanj, ki zadevajo odgovore na zahteve in pobude beguncev, kar je pomenilo rojstvo nove globalne mreže.

Pogosto so begunci obravnavani kot upravičenci, ki potrebujejo podporo, ali kot skrb vzbujajoče osebe, ki se ne morejo same organizirati, ter se zanje sprejemajo načrti in odločitve, ne da bi se z njimi posvetovali. To je privedlo do financiranja in izvajanja projektov, ki niso nujno osredotočeni na kritične potrebe beguncev, ter do sindroma odvisnosti, saj manjka osredotočenost na krepitev samooskrbe med begunci.

Če bi mednarodno sodelovanje in humanitarna pomoč omogočila beguncem reševanje svoje problematike, svojih potreb, s katerimi so dobro seznanjeni, bi ustvarila trajen učinek. To je mogoče doseči z ustvarjanjem partnerstev med mednarodnimi in lokalnimi organizacijami, ki jih vodijo begunci, saj begunci bolj potrebujejo opolnomočenje kot

»Če želiš iti hitro, pojdi sam, če želiš priti daleč, pojdi v družbi.«

– Afriški pregovor

zgolj materialno in finančno pomoč. Verjamem, da je to mogoče, saj sem tovrsten trajen učinek videl v primeru organizacije HOCW in podpore njenih partnerjev v preteklosti, brez sodelovanja katerih učinek ne bi bil enak.

Svetovni humanitarni vrh v letu 2016 je veliko pozornost namenil lokalizaciji. Potrjena je bila zaveza največjih humanitarnih organizacij in donatorjev, da bodo poskrbeli, da bodo nacionalni in lokalni partnerji vključeni v postopke odločanja pri kakršnem koli humanitarnem odzivu in da bodo zagotavljali pomoč v skladu s humanitarnimi načeli. Ker lokalni akterji pogosto najbolje razumejo kontekst ter jih ljudje, ki potrebujejo pomoč in zaščito, sprejemajo, so ti bistveni za učinkovit humanitarni odziv. Lokalizacija je potrebna, ker je stroškovno učinkovitejša, saj so lokalni in nacionalni akterji cenejši od mednarodnih delavcev. Verjamem, da bo, ko bo enkrat spoštovana lokalizacija, rešenih veliko odprtih izzivov.

Sodeloval sem z nekaj drugimi donatorji in organizacijami za humanitarno pomoč, vendar se mi zdi pomoč, ki jo prejemo iz Slovenije, edinstvena, saj se osredotoča predvsem na opolnomočenje organizacije, tako da ima organizacija tudi ob koncu financiranja projekta možnost samostojnega, trajnostnega nadaljevanja dejavnosti. Dosedanji štirje projekti, pri katerih sodelujemo s Forumom za enakopraven razvoj in jih financira Ministrstvo RS za zu-

nanje zadeve v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, so močno vplivali na organizacijo, ki iz leta v leto postaja samostojnejša in bolj trajnostna. Tako smo vplivali na boljše življenje 1.400

družin, ki jim zagotavljamo podporo, ki jo najbolj potrebujejo za dostojno življenje. Opolnomočenje žensk, prehrana, voda in sanitarije je le nekaj najnujnejših.

Zato pozivam k vlaganju pomoči v organizacije, ki jih vodijo begunci. Videti je, da se trend le postopoma spreminja in se vedno več organizacij na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči odziva na prošnje organizacij, ki jih vodijo begunci. Pohvalil bi na primer Asylum Access za njihovo pobudo spodbujanja participacije beguncev in ker zagotavljajo sredstva za pobude, ki jih vodijo begunci, ter Open Society Foundation, ki je bil prvi donator mreže Refugee Led Organization Network. Oxfam, Independent Diplomat, Urban Refugee in All the Sky Foundation so prav tako podpornice, ki so prevzele vodilno vlogo pri financiranju pobud, ki jih vodijo begunci. V času pandemije koronavirusne bolezni Covid-19 so tako lahko organizacije, ki jih vodijo begunci, priskočile na pomoč skupnostim prav takrat, ko velikih mednarodnih organizacij ni bilo na spregled. Zgodbe uporabnikov in uporabnic potrjujejo uspešno delo.

“HOCW me je naučil, kako gojiti zelenjavo na majhnem prostoru. Zaradi pomanjkanja hrane ne stradam več, včasih celo kaj pridelam in prodam, da zadovoljim druge svoje potrebe.»

- Babirye Prosy, 43 let, mati samohranilka sedmih otrok

“V preteklosti nikoli nisem kmetovala, vendar sem se zaradi priložnosti, ki nam jih ponuja HOCW, usposabljala o sodobnih oblikah kmetovanja in načrtovanju uravnotežene prehrane, kar je izboljšalo prehrano mojih otrok. Med pandemijo sem prejela hrano s kmetije, kar je pomagalo moji družini preživeti.»

- Lina Deng, 48 let, begunka iz Južnega Sudana z 20-člansko družino

ONI IN MI

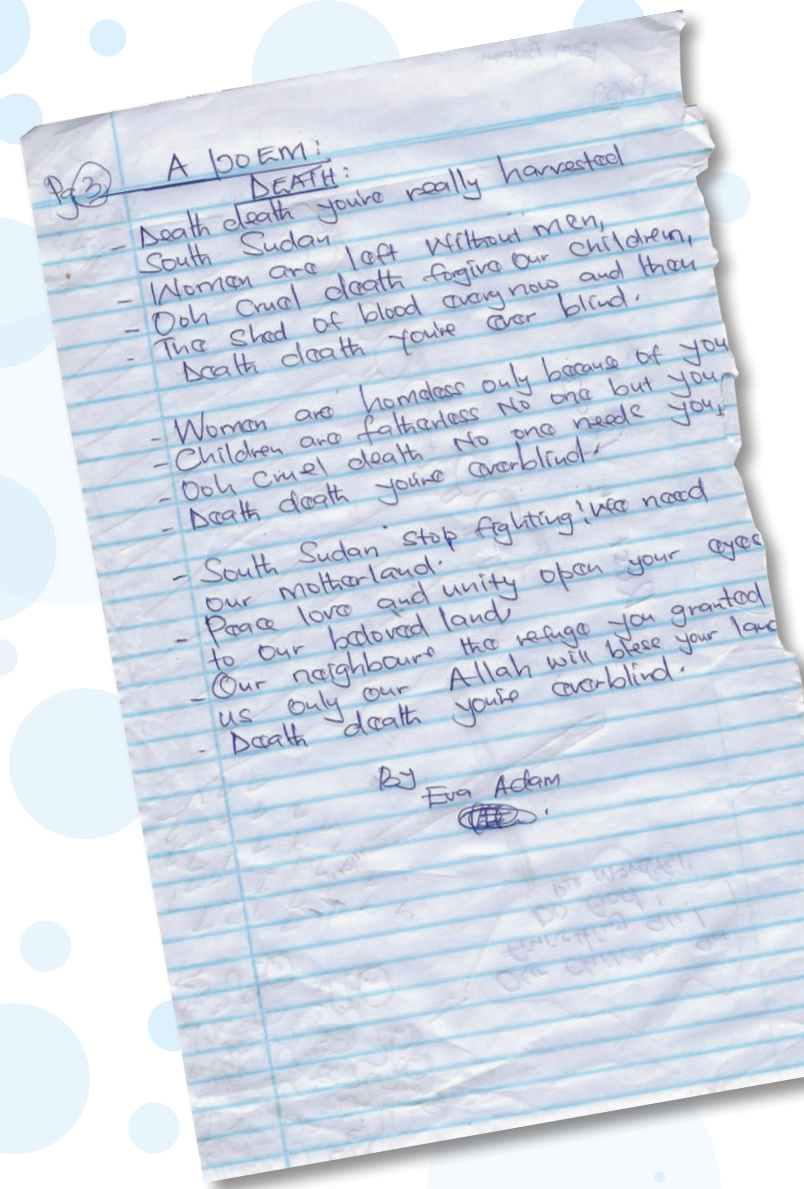
Avtorica: Maša Rački

komu mar ljudi
ki bežijo
iz svoje domovine
zaradi vojne
zaradi politike
zaradi religije
zaradi rase
komu mar ljudi
ki so na poti
izčrpani
lačni in žejni
preganjani
komu mar ljudi
ki skoraj nikjer
niso dobrodošli
niso enakovredni
niso taki kot mi
komu mar ljudi
beguncev
kot jim pravimo mi
tudi ko mine več let
odkar so se novemu okolju prilagodili
odkar so v družbo vključeni
odkar so naši dobri prijatelji
beseda begunci
se jih še vedno vztrajno drži
oni = begunci
ljudje = mi
ali
begunci = ljudje
oni = mi
?

SMRT

Avtorica: Eva Adam

Smrt, smrt, res si pokosila Južni Sudan.
Ženske so ostale brez moč.
O kruta smrt, odpusti našim otrokom.
Prelivanje krvi tu in tam.
Smrt, smrt, vedno slepa.
Južni Sudan, nehaj se bojevati! Potrebujemo
svojo domovino.
Mir, ljubezen in enotnost odprite oči naši
ljubljeni deželi.
Naši sosede, ki ste nam dali zavetje, Alah
blagoslovi vašo deželo.
Smrt, smrt, vedno slepa.

Različnost – enakost

Različni smo si, to je dar in čar življenja. A če razlike postanejo stereotip in stereotipi vplivajo na pravice ljudi, to ni več čar, ampak težava. V preteklosti se nisem nikoli preveč spraševala o razlikah med moškimi in ženskami v smislu enakosti spolov. V osnovni šoli se mi je namreč zdelo precej logično, da je šola narejena bolj »po meri deklet« oziroma da so morda fantje bolj za na igrišče kot za v razred, čeprav sem se tudi sama večkrat znašla tam :).

Položaj žensk mi je postal nekako nelogičen takrat, ko sem se sama znašla na trgu dela. Nisem našla ustrezne razlage, zakaj so nekatera delovna področja še vedno rezervirana za moške. Zakaj na nekaterih položajih še vedno vlada neenakost med moškimi in ženskami in kako to, da so moški za svoje delo pogosto še vedno bolje plačani? Do neke mere lahko razumemo, da so poklicne izbire mladih posledica tradicije in vzgoje, vendar lahko po drugi strani govorimo tudi o spolnih stereotipih, ki so tudi del poklicnega področja.

Pred nekaj leti sem prek Zavoda Nefiks sodelovala v projektu Free to Choose, kjer smo prek družabne igre naslavljali tematiko spolnih stereotipov v povezavi s poklicnimi izbirami. Ugotovili smo, da je ključnega pomena pri mladih to, da stereotipe sploh prepoznajo, da jih kasneje premagajo. Poleg tega smo ugotovili tudi, da imajo mladi premalo informacij v povezavi s poklicnimi izbirami, kar posledično pomeni, da se moški odločajo za »moške« in ženske za »ženske« poklice.

To potrjuje tudi trend, ki je zadnje leto med Kolegicami* vedno bolj priljubljen. Opazamo

namreč, da je med dekleti vedno več zanimanja za delavnice s področja IT-kompetenc (osnove WordPressa, 3D-modeliranje, napredno znanje Excela itd.). Dekleta, ki prihajajo na tovrstne delavnice, imajo skoraj v 90 % osnovno izobrazbo, ki ni povezana z IT-področjem. Ravno zato je še vedno mogoče zaznati, da ženske v teh poklicih niso enakovredne moškim. To je potrdila v intervjuju tudi mlada programerka Teja, ki se na srečo na svojem delovnem mestu ne srečuje s tem, vendar doživljajo to njene kolegice.

Na svetu trenutno živi več kot 7,7 milijarde ljudi. Pri tem je še vedno nekaj več moških kot žensk, a ta številka postaja vedno enakovrednejša. Podobno je tudi v Sloveniji, kjer trenutno biva nekaj več moških kot žensk, a ta razlika postaja vedno manjša. Pa dajmo tudi mi delovati tako, da se bo poleg številke krepila tudi enakost med spoloma v izobraževanju, zaposlovanju in vodenju. Projekta, kot sta Free to Choose in Kolegice, sta le dva od takšnih, prek katerih lahko informiramo in izobražujemo mlada dekleta v Sloveniji. In če bomo uspešni pri nas, sem prepričana, da bo to pozitiven vpliv tudi na države v razvoju in ves svet.

Zato razbijajmo stereotipe! Vendar ne le zato, da bomo dosegli kazalnike 5. cilja trajnostnega razvoja, ampak da bo naš svet še lepši.

**Kolegice so projekt Zavoda Nefiks, prek katerega sta mladim ženskam omogočeni mreženje in pridobivanje kompetenc prihodnosti.*

IZGNANSTVO IN STRAH

Avtor: Olivier Teganyi

Bežim, da se zaščitim pred plemenskimi vojnam, etničnimi konflikti, smrtonosnimi konflikti. Edino, kar je jasno je, da je status begunca moja edina zaščita ta trenutek.

Ženske, moški, starejši ljudje, otroci, hendikepirani, vsi bežijo z menoj, da se zaščitijo pred morilskimi in barbarskimi bitkami, vsi v iskanju zatočišča v istem trenutku.

Iščem boljšo prihodnost.

Odhajam, nevarnost je za menoj, pritiska ni več.

Še posebej se izognem zavistnim.

Stran grem in se izognem konfliktnim.

Vem, da so nekateri ksenofobni, povejte jim, da je bil strah razlog za moje izgnanstvo.

Verjamem, da obstajajo tudi ne-tako-grozna plemenita bitja.

Nimam izbire kot da letim čez meje.

Imam pravico in moram spoštovati svojo čast.

Ni nujno, da me zadane neustavljivo trpljenje, ki povzroča sramoto.

Nisem le sin izgubljene človečnosti, sem tudi opazovalec ogroženega sveta.

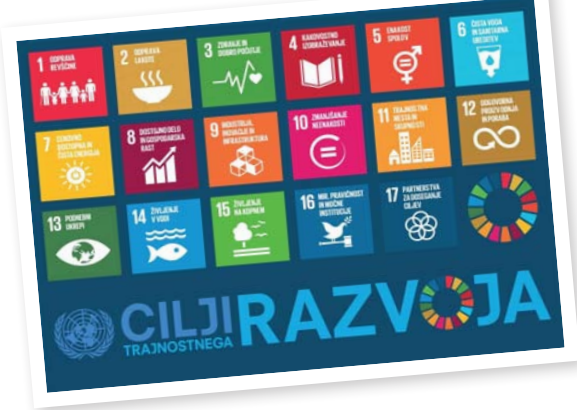
Hočem stran, stran od lakote.

Begunska taborišča niso nikogaršnja izbira.

A so mnogo boljša kot goreča mesta in vasi polne mrtvecev.

Kdo bo obesil sporočilo na veliki zvon?

Bežim, ker se bojim.

Razvoj. *Postopno spreminjanje česa, navadno v popolnejše, bolj dovršene oblike.* Tako piše v Franu, slovarju slovenskega jezika.

Pravijo, da so spremembe edina stalnica v življenju. Temu delu opredelitve torej ni moč oporekati. Pri iskanju popolnejših in dovršenih oblik, takih z manj napakami ali pomanjkljivostmi, se že malce zaplete. Kaj je pravilno in nepravilno pri računanju ali slovnici, je znano. Toda kakšna je pravilna oblika razvoja?

Ali biti razvit pomeni imeti na voljo vse, kar ti srce zaželi – najnovejši BMW, vikende in počitnice, preživete v Parizu, na Maldivih ali na jahti ter najnovejšo kolekcijo top modnih oblikovalcev? Ali se opredelitev vrti okoli pitne vode, neokrnjene narave, vsem dosegljivega zdravstvenega in izobraževalnega sistema? Ali je morda ključni element razvoja skokovita gospodarska rast? Kaj je popolnejše, bolj brez napak? Obstaja kdo, ki je pristojen enoznačno odgovoriti na to vprašanje?

Gledano z vidika realpolitike, ki v veliki meri temelji na moči, pragmatičnih in stvarnih dejavnostih, imajo veliko besede pri opredelitvi pravilnega razvoja tisti, ki držijo vajeti v rokah. V mednarodnih odnosih pri tem še vedno prevlada Zahod, ki svoj model razvoja izvažata širom sveta. Počasi, vendar vztrajno mu pri tem dela konkurenca Kitajska, ki predstavlja alternativni model razvoja. Zahod se sicer zgraža nad tem modelom, ker ni demokratičen in ne spoštuje človekovih pravic, medtem ko je njegov edini cilj gospodarska rast. In izključno s tem namenom tudi izkorišča afriški kontinent in njegove naravne vire.

V primerjavi z zahodnim modelom, ki spodbuja pravice žensk, etničnih, verskih in drugih družbenih manjšin. Izgradnja šol, vodnjakov in tovarn za lokalno prebivalstvo. In čistih tehnologij. V letu 2020 je uradna razvojna pomoč za celoten afriški kontinent znašala 48 milijard dolarjev. A kaj, ko so nezakoniti kapitalski tokovi iz Afrike v istem letu znašali 88,6 milijarde dolarjev. V čigavih žepih se znajdejo, je težko izslediti, vendar večinoma odidejo nazaj v t. i. razvite države in davčne oaze.

Zato je morda poleg vprašanja, kaj je razvoj, na mestu tudi vprašanje, komu je ta namenjen. So cilji trajnostnega razvoja, sprejeti leta 2015, po večletnih pogajanjih v okviru Združenih narodov iskrena globalna želja? Ali se lahko večji del sveta, tako imenovan globalni jug, razvije – po katerem koli modelu – do ravni, na kateri bo revščina izkoreninjena, medtem ko bodo svoboščine in pravice uživali vsi? In če se to uresniči, kakšna bo usoda tistih, ki so sedaj že razviti? Sta gospodarska rast in razvoj neomejena?

Kot ni enoznačnega odgovora na to, kaj je pravilno in brez napak, tudi ni enoznačnega odgovora na številna zastavljena vprašanja. A verjetno drži, da razvoj, ki ni pridobljen na račun blaginje ali pravic drugega, ni v nasprotju s splošnim dobrim. Toda v nasprotju ne sme biti tudi z omejitvami, ki nam jih postavlja narava, čeprav jih že desetletja ignoriramo in še kar, naivno, mislimo, da bodo nam, morda ne nujno vam, novi izumi še nadalje omogočali neomejeno rast. Počasi, a vztrajno se približujemo točki, ko se ne bomo več mogli spraševati, kateri razvoj je popolnejši, temveč bomo le še iskali načine za odpravljanje svojih napak in pomanjkljivosti.

Vpliv vere na doseganje enakosti spolov

Spol se nanaša na vloge in odgovornosti žensk in moških, ki so oblikovane znotraj naših družin, družb in kultur. Enakost spolov pomeni enako uživanje pravic žensk in moških; v nasprotnem primeru obstaja neenakost. Ste bili kdaj v družini, kjer ni sporov in bremen ter se vsi smeji brez razloga? Ali ste morda videli dom, kjer sta mama in oče brez stresa, brez hipoteke in so vsi računi plačani pravočasno? Enakost spolov ima to moč.

Boj za enakost spolov se že dolgo pojavlja v medijih, na delavnicah in ozaveščevalnih dejavnostih, vendar brez učinkov. Ljudje še vedno mislijo, da je boj odgovornost žensk, ne vseh. A to bi moral biti boj vseh in tudi doprinos vseh. Žal se velike institucije, zlasti verske, ne zanimajo za enakost spolov, čeprav ima vera skoraj v vsem pozitiven vpliv na naša življenja, zaradi močne povezanosti z družinami, iz katerih izhaja osnovno izobraževanje.

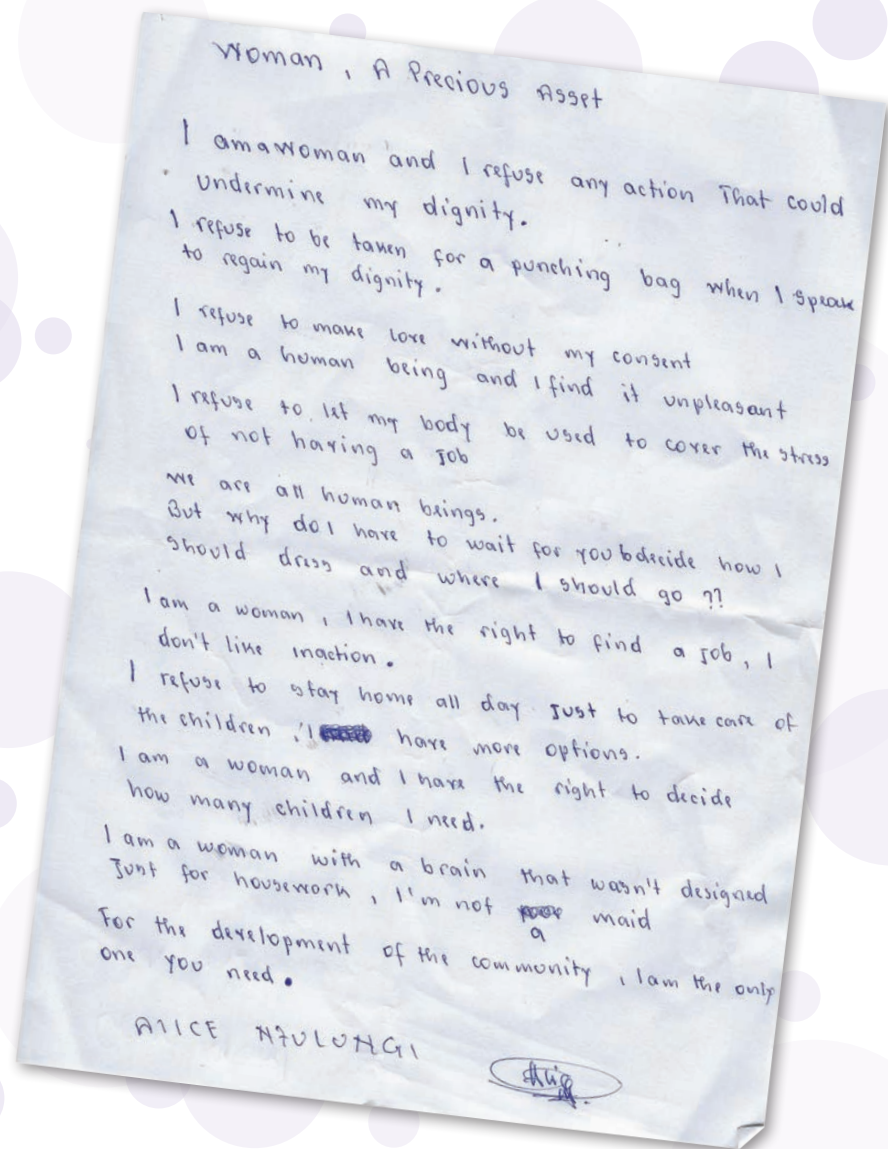
V Afriki, zlasti v Ugandi, so ženske daleč od vodilnih položajev, ko gre za vodstvo v cerkvah ali mošejah, čeprav je večina vernikov žensk. V Ugandi obstaja nekaj cerkva, ki so sprejele ženske kot vodje in jim gre zelo dobro. V večini cerkev so ženske premalo zastopane v vodstvu, tako v Ugandi kot drugih afriških državah.

S svetopisemskega vidika imamo seznam uspešnih voditeljic, kot so: Deborah, Priscilla, Esther, Phoebe itd. Očitno je, da so ženske sposobne biti voditeljice in zmožne učinkovito opravljati vse vloge, ne le v cerkvah in mošejah, ampak tudi v drugih institucijah, kot so podjetja. Zato bi morali obstajati posebni programi cerkev ali mošej, ki bi bili vključeni v pridige ter bi naslavljali in spodbujali enakost spolov med množicami,

ki se udeležujejo verskih obredov, tako med kristjani kot muslimani. Sporočila o enakosti spolov bi morala biti podkrepljena s primeri velikih žensk in prerokinj ter njihovih dosežkov, ki so opisani v svetih knjigah in drugje. Prav tako bi morali uvesti kurikulum s programi za ozaveščanje enakosti spolov, tako v šolah kot tudi v cerkvah.

Poleg zgoraj navedenega bi morale imeti cerkve in mošeje trdne politike, ki bi v njihovem celotnem delovanju podpirale enakost spolov. Te politike morajo ženske zaščititi pred vsemi dosedanjimi praksami, ki so jih držale v podrejenem položaju, ter jim tudi omogočiti enakopravnost in enake priložnosti v verskih institucijah. Tako bo omiljen boj in človeštvo bo dobilo nazaj svoj smisel.

Težko je pričakovati, da bo ta svet boljši brez močnih naporov, ki spodbujajo enakost med spoloma. Razprava o enakih vlogah žensk in moških je kontroverzna že tako dolgo, da je skrajni čas, da se konča. Verski voditelji morajo delati na strategijah, ki spreminjajo miselnost slehernega človeka. Torej, verski voditelji imajo moč za velik prispevek, prav tako lahko veliko prispevamo tudi ti in vsi mi, da bomo vsi živeli z nasmehom na obrazu.

ŽENSKA, DRAGOCENO BOGASTVO

Avtorica: Alice Nzulungi

Sem ženska in zavračam vsakršno dejanje, ki bi spodkopalo moje dostojanstvo.

Ne pustim, da me imajo za boksarsko vrečo, ko spregovorim, da bi ohranila svoje dostojanstvo.

Zavračam spolni odnos brez moje privolitve. Sem človek in mi je ob tem neprijetno.

Nočem, da se moje telo spopada s stresom, ker nimam službe.

Vsi smo ljudje.

Toda zakaj moram čakati, da se ti odločiš, kako se lahko oblečem in kam lahko grem?

Sem ženska. Imam pravico najti službo. Ne maram neaktivnosti.

Nočem ostati doma ves dan samo zato, da skrbim za otroke. Na razpolago imam več možnosti.

Sem ženska in pravico se imam odločiti, koliko otrok želim.

Sem ženska z možgani, ki niso bili ustvarjeni samo za gospodinjska dela. Nisem služkinja.

Za razvoj skupnosti sem edina, ki jo potrebuješ.

Avtor:

Frenzy Shariff

Zakaj plačilo »bride price« ob poroki slabo vpliva na družbo?

Plačilo »bride price« oz. plačilo za vrednost neveste je razširjena praksa v številnih afriških družbah. V tradicionalnih afriških družbah je imela praksa sicer nekaj pozitivnih vidikov, vendar tudi predvsem veliko negativnih posledic, saj temelji na patriarhizmu. V tradicionalnih afriških družbah je »plačilo neveste« povezano z blagom in storitvami, ki so jih ženin in njegovi sorodniki prinesli nevestini družini. Tradicionalno je to vključevalo dostavo živine, ki jo je pripeljal snubec očetu ali družini njegove prihodnje neveste.

Negativna posledica »bride price« je jasno razvidna iz razprave o terminologiji. Izraz »bride price« oz. »cena neveste« ima konotacijo nakupa ali finančne transakcije. »Bride price« je z visoko komercializacijo privedel do številnih negativnih posledic, kot so: obravnavanje žensk kot lastnine, zamisel o hčerah kot naložbah, porokah, ki postanejo prisilne, pogosto je tudi zasužnjevanje žena, pojavljanje družinskih konfliktov, neenakost v zakonu, nečloveško ravnanje in spolno nasilje. Vsaka od teh več kategorij bo na kratko opisana spodaj.

Ženske kot lastnina

Komercializacija »bride price« se je začela z uvedbo denarnega gospodarstva. Tovrstna dajatev se posameznikom (družinskim članom neveste) vedno večkrat izplačuje v denarju. Denar je v tem primeru tako imenovan simbol prodaje, zato se na ženske gleda kot na prodajne izdelke, kar vodi v obravnavanje žensk kot lastnine. Ceno načeloma določijo njeni starši, vendar se ta v različnih skupnostih razlikuje glede na način plačila. Plačilo v tovrstnih primerih je lahko v denarju, z živino (kravami), lahko so kot plačilo rezervoarji za vodo in podobno. Na ceno vpliva tudi izobrazba neveste, saj se ta viša z višjo izobrazbo slednje. Ženske so zaradi tovrstnih transakcij obravnavane kot lastnina in s tem izgubijo vsakršno dostojanstvo. To je mogoče zaznati tudi s procesom, ko se pogajajo za ceno. Pri tem ženske seveda nimajo nikakršne besede, saj njihova prisotnost na tovrstnih sestankih ni dovoljena.

Hčere kot naložbe

Starši vidijo svoje hčere kot sredstvo za bogatenje. Določene skupine ljudi, kot so na primer Nandi, svoje krave cenijo bolj kot svoje žene in hčere. Hčere sicer cenijo, vendar le zato, ker bodo sčasoma od njihovih snubcev dobili krave. Svoje hčere predvsem vidijo kot naložbo, s katero lahko prosto razpolagajo po svoji volji in v njej vidijo le koristi (kot, da bi imeli v lasti delnico in po želji razpolagali z njenimi dividendami).

Poroke»Come-We-Stay«

Komercializacija »bride price« je povzročila tudi pojav tako imenovanih zakonov »come we stay«, ko mladi pobegnejo z namenom, da se poročijo. Številni mladi si ne morejo privoščiti neveste, zato niti ne obvestijo svojih staršev niti nimajo cerkvene poroke. Številne poroke se začnejo na trhljih finančnih temeljih, ker so nekateri ženini prisiljeni vzeti posojilo, da bi staršem neveste lahko izplačali »bride price«. V številnih primerih morajo tudi dekleta pomagati moškimi tako, da prispevajo sredstva, in tako praksa vedno bolj izgublja svoj prvotni pomen. V nekaterih primerih si moški denar izposodijo, vendar pričakujejo, da bodo ženske ta dolg poplačale po poroki.

Prisilne poroke

Številne starše bolj kot blaginja njihovih hčera zanima bogastvo, ki ga bodo prejeli za nevesto. Svoje hčere, kljub temu da so morda še mladoletne in nimajo še dokončane osnovne šole, z veseljem poročijo z bogatimi moškimi. Tovrstni primeri so še posebej pogosti med pašnimi skupnostmi, kot je na primer Banyankole/Bahima v zahodni Ugandi. Med skupnostmi se najdejo tudi take, pri katerih je prisotno izvajanje prisilnih porok. Do teh pride, ko so starši primorani poročiti svoje hčere zato, da s prejetim denarjem financirajo obisk šole mlajšim fantom v družini, kar vodi do tega, da so prav zaradi tega ženske velikokrat neizobražene in tudi nimajo možnosti za izobrazbo. Sirote so skoraj vedno prisiljene v zakon s svojimi strici ali drugimi sorodniki, da lahko na takšen način financirajo obisk šole za fante. V večini afriških skupnosti poroke ni mogoče razveljaviti, saj bi v tovrstnem primeru bila družina primorana vrniti vsa prejeta sredstva oz. dajatve. Tako so ženske primorane ostati v nasilnih zakonih, ker si njihovi starši ne morejo privoščiti ločitve zaradi nerazpoložljivih sredstev, da bi poplačali »bride price« nazaj. Ideja »bride price« temelji tudi na nekat-

erih tradicionalnih praksah, kot na primer v plemenu Luo, kjer doto nevestina družina sprejme v naprej, medtem ko je snubcu tako obljubljen poroka z nevesto v prihodnosti.

Zasužnjevanje žensk

V Afriki je »bride price« plačan v zameno za delo in naraščaj. Po poroki je ženska obravnavana kot vir delovne sile, dolžna je tudi poskrbeti za naraščaj. Če ženska naraščaja ne zagotovi, lahko moški zahteva, da se mu povrne dajatev, ki jo je nevestina družina prejela ali jo še bolj zlorablja in z njo nedostojno ravna. Ker ženske ob poroki nimajo nobenih pravic in so bile »kupljene«, postanejo moški tisti, ki imajo zakonske pravice nad otroki. Kot pravi ugandski pesnik Okot p'Bitek, je Afričanka suženj ali breme. Pričakuje se, da bo ženska trdo delala in z delom poplačala sredstva, ki so bila dana njeni družini.

Družinski konflikti

Večina tovrstnih porok s plačilom temelji na grenkem priokus, kar vodi v konflikte. Ti so predvsem posledica nerazumnih zahtev staršev pred poroko. Tovrstne zahteve vodijo v izgubo spoštovanja staršev. Par nevestini družini plača zahtevani denar, a nato prekine vse odnose z nevestino družino. Moški, ki ne plačajo »bride price«, nimajo zakonskih pravic nad svojimi otroki in ženami. Nedavni primer se je zgodil, ko so moškemu odrekli pravico, da pokoplje svojo ženo, odvzeti so mu bili tudi otroci. Žena tega moškega se je namreč borila z rakom dojke, kar ga je čustveno in finančno popolnoma izčrpalo in ob smrti žene je družina znova odprla pogovor o plačilu »bride price«.

Manjvrednost in razčlovečenje

Moški s plačilom dobi oblast nad ženo, kar jo neposredno postavi v podrejeni položaj v odnosu do moškega, saj ne more biti enakovredna »kupcu«. Gre za izredno nehumanost, saj je težko ovrednotiti ceno človeškega življenja. Celotna družina moža ima predstavo, da so tudi sami udeleženci pri »nakupu« neveste. Celo sestre moža so mnenja, da jim plačan »bride price« daje pravico do nadzora bratove nove žene.

V kulturi Luo ženska nima glasu ne v družini ne v širši skupnosti. Tudi o vprašanih, ki jo zadevajo neposredno, nima pravice izraziti

svojega mnenja. Vdove ob smrti moža zaradi »bride price« ne pridobijo ekonomske neodvisnosti. Čeprav naj bi se po krščanski veri (ki prevladuje) s smrtjo načeloma prekinil zakon, v večini družb smrt zakona ne konča.

V kulturi Luo izraz za vdovo, prevečen dobesedno, pomeni »žena groba«. Večina mladih vdov se želi ponovno poročiti in dostojno živeti, vendar tega ne morejo storiti, ker je bil zanje plačan »bride price« in če bi se želele ponovno poročiti, bi morale le-tega povrniti, kar je nemogoče. V tem primeru mora vdova poiskati partnerja v skupnosti svojega pokojnega moža, vendar so takšni zakoni v večini primerov nečloveški in vdove v njih zelo izkoriščajo.

Nasilje na podlagi spola

Ker so ženske nespoštovane in neenakopravno obravnavane, so mnogokrat zlorabljene tako fizično kot tudi psihično. Jezik, ki ga uporablja večina moških, je uporabljen z namenom, da disciplinirajo svoje žene. Fizično nasilje nad ženskami je prav tako zelo razširjeno in večini ljudem se to ne zdi nič neobičajnega.

Ženska je primorana možu priskrbeti potomce, saj je ta z izvedeno transakcijo plačal tudi »reprodukcijsko delo«, ki ga opravi žena. Ženske so tako v številnih primerih obravnavane kot spolni objekt. Njihova glavna vloga je, da rodijo in skrbijo za otroke, zlasti za dečke. Če ženska ne rodi fantov, jo dostikrat pretepejo in žalijo. Med drugim moški nadzoruje tudi njeno spolnost in zahteva spolno zadovoljstvo ne glede na njeno željo, tako da ženska nima nadzora niti nad svojo spolnostjo. Ljudje namreč trdijo, da posilstvo v zakonu ne obstaja.

Zaključek

»Bride price« v Afriki vodi v manjvrednost in zlorabo žensk, kar družbi prinaša več škode kot koristi, zato je pomembno, da se o tej tradiciji razpravlja in izpostavi posledice za ženske. Ozaveščanje o negativnih posledicah je nujno. Dobrodošli bi bili projekti razvojnega sodelovanja, ki bi pokrivali to področje.

COVID-19 IN ŽENSKÉ

Avtorica: Jackline Batamuriza

Covid-19, pandemija Covid-19, zakaj, zakaj, zakaj.

Kdo te je zares poslal?

Uničila si naše družine.

Povzročila si zmedo.

Otroci so zlorabljeni.

Mlada dekleta so opustila šolanje.

Zakaj Covid-19, zakaj ...

Mame jokajo in lažejo.

Očetje se potepajo naokrog kot internetna mreža.

Ne vem, ali MTN ali AIRTEL.

Otroci imajo več očetov.

Zakaj Covid-19 ...

Danes pravi, Tom, to je tvoja hči.

Jutri, Alex, prisežem, da je tvoja hči.

Naslednji dan, Emma, tvoj otrok je.

Joj, joj, joj, ne, ne, ne.

Matere zakaj, matere zakaj, matere zakaj?

So otroci postali vir dohodka ali nevladne organizacije?

Verjemite, da laganje v imenu denarja ne prinaša sreče.

Pomislite, preden ukrepate.

Ne izkoriščajte svojih otrok za denar.

Ne spreminjajte jih v svojo posesel.

Pomnite, da je ljubezen do denarja vzrok vsega zla

in dobro ime je boljše od bogastva, zato ne menjajte otrok za denar.

Globalno učenje za politično opolnomočenje žensk

V času znamenite 4. svetovne konference OZN o ženskah v Pekingu leta 1995 je bilo svetovno povprečje žensk v parlamentih 11 %. Ta konferenca je sprožila svetovno gibanje za politično opolnomočenje žensk, ki je to povprečje do danes dvignilo na 26 %.

Takole so bile stvari videti v državah, ki so pred to svetovno konferenco predstavljale vzgled: **Odstotek parlamentark v osemdesetih letih in v letu 1994 v tistih državah, ki so v demokratični Evropi imele leta 1994 več kot 20 % parlamentark.**

Bilo jih je samo devet!!!

Država	% 1983–1986	% 1994
Avstrija	9,3	21
Danska	26,3	33
Finska	30,5	39
Nemčija	9,8	21
Islandija	15	24
Luksemburg	11,7	20
Nizozemska	20	31
Norveška	34,4	39
Švedska	31,5	34

Vir: IPU, Database

Vendar ti podatki ne odkrivajo, da so boleči prehodi nekdanjih socialističnih držav v kapitalistično tržno gospodarstvo z večstrankarsko parlamentarno demokracijo v vseh primerih prinesli tamkajšnjim ženskam hud političen poraz. V nekdanjih socialističnih parlamentih so imele v osemdesetih letih prejšnjega stoletja praviloma večji delež poslank kot v večini evropskih držav z dolgoživo parlamentarno demokracijo. Po prvih večstrankarskih volitvah na začetku devetdesetih let je ta delež zdrsnil skoraj povsod pod 10 %. Tam, kjer je zdrsnil pod 5 %, so se v vseh primerih razvili oboroženi spopadi – na Hrvaškem, v BiH, v Srbiji, na Kosovu, v Severni Makedoniji, v Albaniji. Tranzicija je ženskam nekdanjega socializma v t. i. vzhodnem bloku in v državah, ki so nastale iz socialistične Jugoslavije, prinesla retradicionalizacijo, krčenje njihovih že pridobljenih političnih, osebnih, zlasti ekonomskih in socialnih pravic, tudi zato, ker smo ob propadu socializma prepozno razumele, da bo treba te pravice braniti v novonastalih strankah, v parlamentih in vladah, kjer enakost spolov ni bila več prepoznana kot pomembna skupna vrednota in razvojni cilj novonastalih družbenih ureditev.

Država	Leto, ko so ženske dobile volilno pravico	Najvišji delež, ki so ga v teh državah dosegle parlamentarke v času pred tranzicijo	Delež parlamentark po prvih večstrankarskih volitvah 1990/1
Albanija	1920	1974 – 33,2 %	3,6 %
Bolgarija	1944	1981 – 21,8 %	12,9 %
Madžarska	1919	1980 – 30,1 %	7,3 %
Romunija	1946	1985 – 34,4 %	3,6 %
Slovenija	1945	1982 – 26 %	13,3 %
Hrvaška	1945	1982 – 17 %	4,5 %
Bosna in Hercegovina	1945	1982 – 23 %	2,9 %
Srbija	1945	1986 – 17 %	3,6 %
Črna gora	1945	1986 – 17 %	4,0 %
Severna Makedonija	1945	1986 – 17 %	3,3 %

Vir: Milka Puzigača, Women in FRY, March 2002, CEE Network data base (1998–2017)

Globalno učenje za politično opolnomočenje žensk v novonastalih razmerah mladih demokracij v Srednji Evropi in na Balkanu se je začelo najprej s prenosom najboljših praks iz socialno-demokratskih in delavskih strank Švedske in Norveške v novonastale socialno-demokratske stranke držav v tranziciji v Srednji in Južni Evropi. Opirale smo se na prilagojeni priročnik norveških socialdemokratk, Ženske to zmoremo, in izšolale desetine socialno-demokratskih aktivistk za politično delo na področju enakosti spolov v njihovih strankah in družbah. Ključna sta bila solidarnost aktivistk iz evropskih socialno-demokratskih strank in pritisk Socialistične internacionale, ki je za članstvo strank v svojih vrstah terjala organiziranost žensk v sestrskih strankah in vsaj 25-odstotno kvoto za ženske v strankarskih voljenih organih. Tako so v socialdemokratskih strankah držav v tranziciji v prvi polovici 90. let preteklega stoletja vzniknili ženski forumi in prevzeli nalogo prepričevanja skoraj povsem moških strankarskih vodstev, da je vprašanje odprave diskriminacije žensk in nasilja nad njimi še vedno in celo vedno bolj na dnevnem redu vseh demokratičnih naprednih strank povsod po Evropi.

Ta prenos skandinavskih social-demokratskih strateških pristopov in taktičnih znanj ter njihova prilagoditev na razmere v postsocialistični tranziciji se je dogajal skozi delo sprva leta 1994 ustanovljene neformalne regionalne mreže socialnih demokratk, ki je v letu 1998 prerasla v regionalno nevladno organizacijo, imenovano CEE Network for Gender Issues s sedežem v Budimpešti.

Drugi najpomembnejši korak se je zgodil po padcu Slobodana Miloševića v Srbiji, leta 1999, ob nastanku Pakta stabilnosti, ko nam je aktivnim ženskam na Balkanu uspelo prepričati države partnerke v tem Paktu, da je treba ustanoviti t. i. Gender Task Force in dosegle, da je fokus te delovne skupine postalo politično opolnomočenje žensk iz vseh parlamentarnih strank t. i. Jugovzhodne Evrope. V obdobju delovanja Pakta stabilnosti nam je aktivistkam in političarkam vseh strank in civilne družbe, strokovnjakinjam, sindikalistkam in novinarkam uspelo z regionalnim sodelovanjem in izmenjavo medsebojnih izkušenj razviti povsem nove načine boja žensk za enakost v političnem odločanju. Razvile smo velike nacionalne koalicije, ki so se skupaj borile za uzakonjanje kvot, razvile smo strategijo vzporednih volilnih kampanj, v katerih so te koalicije pred vsakimi volitvami od vseh strank zahtevale več žensk na listah in vključevanje prioritet žensk v strankarske volilne programje in obljube, razvile smo sendvič strategijo, s katero smo stisnile vodstva svojih strank in držav med pritisk nacionalnega ženskega gibanja od spodaj in pritisk od zgoraj, s strani EU, ki je ob približevanju teh držav članstvu v EU zahtevala vključevanje žensk v postkonfliktno obnovo balkanskih držav.

V tem procesu se je v majhnih skupinah po 25 aktivistk, na seminarjih, ki smo jim same določale vsebino, za delo v politiki šolale na tisoče žensk v 12 državah na Balkanu. Tiste, ki so še včeraj

voluntirale v NVO ali samo protestirale proti vojni, proti avtokratski oblasti, zahtevale pravico do življenja brez nasilja doma ali ohranitev pravice do načrtovanja družine, na cestah in trgih, so postopoma stopale na kandidatne liste strank za poslanke in svetnice, postajale županje državne sekretarke in celo ministrice.

34

Uspeh tega gibanja, ki je zraslo iz učenja od najboljših v EU in učenja v domačih akcijah ter izmenjave regionalnih najboljših praks, je bil neverjeten in se je nadaljeval tudi potem, ko je Pakt stabilnosti ugasnil (2008) in se je podpora mednarodnih organizacij za napredek enakosti spolov na Balkanu močno zmanjšala.

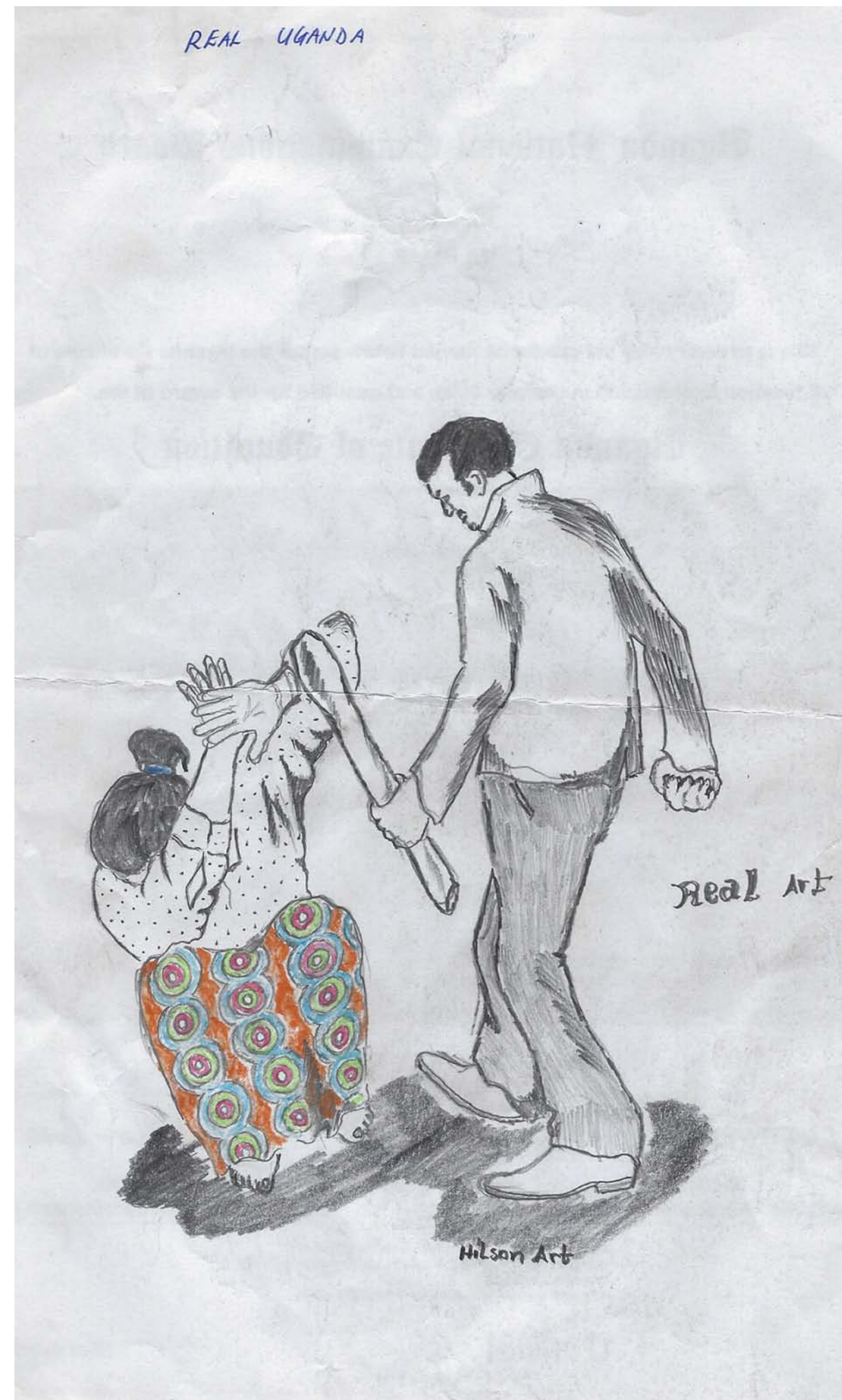
Država	% poslank ob nastanku Gender Task Force Pakta stabilnosti, leta 1999	% poslank ob zaključku delovanja Gender Task Force, leta 2009	% poslank leta 2013	% poslank leta 2018	% poslank danes, leta 2021
Albanija	6,4	6,4	17,9	27,9	33,3
Bolgarija	10,8	10,8	24,6	23,8	24,6
Madžarska	8,3	8,3	8,8	12,6	13,1
Romunija	7,3	11,4	13,3	20,7	18,5
Slovenija	7,8	7,8	32,2	24,4	26,7
Hrvaška	7,8	7,8	23,3	18,5	31,1
Bosna in Hercegovina	26,0	26,0	21,4	21,4	26,2
Srbija	5,1	5,5	33,2	34,4	39,3
Črna gora	5,1	11,1	17,3	23,5	24,7
S. Makedonija	7,5	32,5	34,1	38,3	40,0

Viri: CEE Network data base (1998–2017); IPU Geneva, Women Data Base: 1999, 2011, 2013, Dec. 2018, IPU database, 1. oktober 2021

Izkušnjo našega globalnega učenja za politično opolnomočenje žensk v Srednji Evropi in na Balkanu smo s pomočjo OVSE – ODIHR, Sveta Evrope, UN Women, UNDP in mednarodnih političnih fundacij aktivistke z Balkana bolj ali manj uspešno prenašale, tudi na Bližnji vzhod, v države arabske pomladi, in v azijske države nekdanje Sovjetske zveze.

Nihanja in nazadovanja so se začela dogajati zlasti po gospodarski krizi leta 2008 in v zadnjih nekaj letih, ko je v veliko politiko skozi glavna vrata ponovno vkorakal nacionalistični populizem in se je razvilo mednarodno povezano konzervativno gibanje, ki odkrito nasprotuje vsem pridobitvam globalnega ženskega gibanja po Pekingu. Družbe na Balkanu so se vse po vrsti politično razklale do mere, da je sposobnost aktivnih žensk graditi čezstrankarske mostove sodelovanja in oblikovanja konsenza o možnih rešitvah glede posameznih vprašanj, ki so usodna za enakost moških in žensk, močno zmanjšana. Zato napredek v enakosti spolov pri vprašanih ekonomske, socialne enakosti in osebnih pravic žensk, kljub bistveno višjemu odstotku poslank in ponekod celo ministric ter izboljševanju formalnih zakonskih okvirov v glavnem stagnira, marsikje celo nazaduje.

Hkrati raste nova generacija feministk, ki uspešno nadgrajuje izkušnje prejšnjih generacij ter vanje vključuje nove pristope in nova sredstva komuniciranja s politiko in z javnostmi. Najboljši primeri tega novega poleta ženskega gibanja so v Sloveniji uspešne akcije za spremembo kazenskega zakonika (samo ja je ja), zmaga na referendum o vodah, ki so jo organizirale in vodile pretežno mlade ženske, in znižanje davka za menstrualne higienske pripomočke.

ŽENSKA, ČLOVEŠKA VRSTA

Avtor: Pacifique Bush

Všeč mi je, da mi rečejo ženska, čeprav vsi hvalijo mojo zunanost, medtem ko se sprašujejo o mojih možganih.

Ko iščem prostor v skupnosti, vsi mislijo, da je kuhinja primerna zame. Všeč mi je, da mi rečejo ženska, na to sem ponosna.

A zakaj zaradi tega dobim manj? Zakaj ti lahko svobodno izraziš svoje mnenje, medtem ko teptaš po mojem?

Všeč mi je, da mi rečejo ženska, ko mislijo, da sem malo čudna, preveč odprta in premalo skrivnostna, ko govorim o neenakostih.

Všeč mi je, da mi rečejo ženska, ko vsi mislijo, da so moje solze moja ranljivost. Kot človeku se mi zdi lahkomiselnost živeti v svetu brez človečnosti.

Ponosna sem, da mi rečejo ženska in želim, da vsi razumejo mojo vrednost za razvoj in skupnost.